

Cubakrisen 1962 og Danmark

Kilde: Michael Dobbs.

- **Det sovjetiske skib M/S Krasnograd**

Den 21. oktober 1962 kl. 16.30 sejlede det sovjetiske skib M/S Krasnograd fra Kaliningrad mod Cuba. Ifølge den amerikanske forfatter og journalist Michael Dobbs havde skibet fire R-14 (SS-5) mellemdistancemissiler med i lasten. Skibet blev ligesom alle andre sovjetiske handelsskibe overvåget på sin fart gennem dansk farvand af de danske radarstationer og udkigsposter. Ifølge et [telegram fra Søværnets Operative Kommando](#) blev skibet således observeret fra Anholt den 22. oktober i nordgående retning. Men den 24. oktober om morgenen observerede man fra udkigsposten på Langeland, at M/S Krasnograd var vendt om og nu sejlede tilbage mod Østersøen. Denne oplysning var meget opsigtsvækkende set i lyset af præsident Kennedys tv-tale den 22. oktober 1962 om, at amerikanerne havde fundet sovjetiske missilinstallationer på Cuba og ville iværksætte en flådeblokade af øen. Oplysningen blev derfor hurtigt sendt videre til NATO.

- **Fik observationen fra Langeland betydning for Cubakrisens videre forløb?**

Der er en vis uenighed om observationen fra Langeland fik betydning for Cubakrisens videre forløb. De afklassificerede dokumenter fra den amerikanske efterretningstjeneste viser, at USA fulgte skibstrafikken mellem Sovjetunionen og Cuba tæt i sommeren og efteråret 1962, bl.a. baseret på efterretningerne fra Danmark. Men alt

tyder på, at amerikanerne efter Kennedys tv-tale var mest optaget af at følge de sovjetiske skibe, der befandt sig nær den blokadelinje omkring Cuba, som USA havde fastsat.

Amerikanernes fokus var ifølge [Michael Dobbs](#) bl.a. på det sovjetiske skib M/S Kimovsk, der var sejlet fra Kaliningrad den 12. oktober 1962 med 5 R-14 (SS-5) missiler, og som den 23. oktober 1962 befandt sig nær den amerikanske blokadelinje med kurs mod Cuba. Efter Kennedys tv-tale vendte M/S Kimovsk imidlertid om, og skibet blev derfor aldrig konfronteret af de amerikanske krigsskibe, der befandt sig i området for at bevogte blokadelinjen.

Figur: Michael Dobbs.

Observationen fra Langeland af M/S Krasnograds bevægelser var altså blot en blandt flere observationer, som bekræftede amerikanerne i, at en række sovjetiske skibe til Cuba var vendt om efter Kennedys tv-tale. Ifølge Gads leksikon "Den kolde krig og Danmark" (Gads forlag 2011) side 158 er der således intet i den omfattende internationale forskningslitteratur om Cubakrisen, som tyder på, at de danske observationer fra Langeland fik nogen væsentlig, endelige afgørende betydning for Cubakrisens forløb eller afblæsning.

- **Var der missiler om bord på de sovjetiske skibe?**

I tv-programmet "DR Detektor" og på [DRs hjemmeside den 31. oktober 2013](#) blev der stillet spørgsmålstegn ved, om der var missiler om bord på de sovjetiske skibe, der sejlede forbi de danske kyster i oktober 1962.

Tv-programmet var baseret på Peer Henrik Hansens bog "På Afgrundens Rand - Cubakrisen 1962, den kolde krig og Danmark" (Øhavsmuseets forlag 2012), hvor det side 209 fremgår, at "Det kan ikke med sikkerhed fastslås, at sovjetiske atomraketter blev fragtet gennem danske farvande." Bogen nævner dog også, at "Omvendt kan det ikke afvises, at nogle af SS-5 raketterne blev sendt af sted fra havne i Østersøen, men det er grænsende til usandsynligt, at de var placeret på skibenes dæk på en sådan måde, at man fra vestlig side kunne se, at skibene fragtede raketter. Der er endnu ikke fundet kilder i FE's arkiv, som oplyser, at de sovjetiske skibe havde raketter om bord, men der

findes flere referencer til, at skibene fragtede ”krigsmateriel” og ”missiludstyr”, hvilket jo kan dække over ramper, lastbiler og meget andet, der indgik i etableringen af raketbaserne.”

For at afdække spørgsmålet, om der var missiler om bord på de sovjetiske skibe, der sejlede gennem dansk farvand i oktober 1962, må man derfor søge til udenlandske kilder:

Den amerikanske forfatter og journalist Michael Dobbs, som har skrevet en anerkendt bestseller om Cubakrisen, skriver på [Foreign Policys hjemmeside den 8. oktober 2012](#), at det sovjetiske skib M/S Krasnograd medbragte 4 R-14 (SS-5) mellemdistancemissiler, da skibet sejlede fra Kaliningrad den 21. oktober 1962. Han skriver også, at M/S Kimovsk sejlede fra Kaliningrad den 12. oktober 1962 med 5 R-14 (SS-5) missiler, og at M/S Kasimov sejlede fra Kaliningrad den 20. oktober 1962 med 5 R-14 (SS-5) missiler. Krasnograd, Kimovsk og Kasimov var blandt de sovjetiske fragtskibe, der havde lastrum, som ifølge CIA var store nok til at medbringe mellemdistanceraketter skjult under dæk. De tre skibe vendte alle om og sejlede tilbage mod Østersøen den 23. oktober 1962, efter at Kennedy havde holdt sin tv-tale.

Den tidligere sovjetiske general Anatoli I. Gribkov, som var med til at planlægge den sovjetiske operation Anadyr i 1962, skriver side 29 i bogen ”Operation Anadyr: US and Soviet Generals Recount the Cuban Missile Crisis” (edition q, inc. 1994), at Sovjetunionen benyttede otte havne ved transporten af mandskab og materiel til Cuba i 1962. Tre af disse havne (Kronstadt, Liepaya og Baltiysk/Kaliningrad) ligger ved Østersøen/Det baltiske hav. Anatoli I. Gribkov skriver endvidere side 45, at ”By mid-October the Poltava was bound for Cuba again with twenty-four intermediate-range R-14s on board.” M/S Poltava kom fra Sortehavet, men det er ikke sandsynligt, at skibet i en last kunne fragte alle de 24 R-14 (SS-5) missiler, som efter den sovjetiske plan skulle til Cuba. Mere sandsynligt er det, at en del af de 24 R-14 (SS-5) missiler til Cuba blev fragtet på andre tilsvarende skibe, sådan som Michael Dobbs beskriver. Ifølge Michael Dobbs sejlede M/S Poltava således fra en havn ved Sortehavet den 12. oktober 1962 med 7 R-14 (SS-5) missiler. Anatoli I. Gribkov nævner da også side 34, at "the Poltava was one of a class of ships that had oversize cargo areas able to hold the giant missile containers."

Endelig kan det nævnes, at Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) ifølge efterretningsrapporter dateret [den 1. november 1962](#) og [den 8. november 1962](#) og offentliggjort i Wilson Centrets digitale arkiv registrerede disse sovjetiske handelsskibe passere gennem dansk farvand nordgående i retning mod Cuba og senere sydgående retur til Østersøen med deres last:

M/S Krasnograd (nordgående 22. oktober, sydgående 24. oktober)

M/S Kasimov (nordgående 21. oktober, sydgående 25. oktober)

M/S Kislovopsk (nordgående 15. oktober, sydgående 29. oktober)

M/S Bolshevik Sukhanov (nordgående 17. oktober, sydgående 30. oktober)

M/S Metallurg Kurako (nordgående 16. oktober, sydgående 30. oktober)

M/S Poltava (ud af Sortehavet 14. oktober, sydgående 1. november)

M/S Yuriy Gagarin (ud af Sortehavet 11. oktober, sydgående 3. november)

M/S Kimovsk (nordgående 13. oktober, sydgående 3. november).

Forsvarets Efterretningstjeneste oplyser på sin [hjemmeside](#), at de sovjetiske handelsskibe, der sejlede forbi de danske kyster under Cubakrisen, var lastet med sovjetiske missiler.

Det var i øvrigt bl.a. udstyr og mandskab fra de sovjetiske atommissilbaser i Letland, som blev sendt med handelsskibe til Cuba gennem dansk farvand i 1962. Det fremgår af den tidligere sovjetisk-lettiske officer Ilgonis Upmalis m.fl. bog "Latvia - USSR military base: 1939 - 1998" fra 2012: "In 1962, during the Cuban crisis, ... various units of missile and aviation crews were secretly transferred from Latvia to Cuba hidden in merchant ships." (side 49).

[Flere billeder om Cubakrisen 1962 og Danmark](#) kan ses på facebook-siderne [Danmark under den kolde krig](#) og [Cubakrisen 1962](#).

Jens Perch Nielsen, koldkrig-online.dk, november 2014.